

Т.В. Кулініч, Ю.Г. Бондаренко, Н.А. Цимбаліста
Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра менеджменту організацій

АКТИВІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РЕГІОНІ

© Кулініч Т.В., Бондаренко Ю.Г., Цимбаліста Н.А., 2008

Описано та систематизовано засоби впливу органів влади різних рівнів на інвестиційне середовище України з метою забезпечення узгодженості загальнонаціональних інтересів з інтересами інвесторів і активізації інноваційно-інвестиційної діяльності на регіональному рівні. Запропоновано алгоритм відбору інноваційно-інвестиційних програм та проектів для цільового фінансування за рахунок внутрішніх джерел інвестування.

Ключові слова: активізація інноваційно-інвестиційної діяльності, інвестиційне середовище, загальнонаціональні інтереси, інноваційно-інвестиційні програми, внутрішні джерела інвестування, регіон.

Facilities of influence on the investment environment of Ukraine of the authorities of different levels are described and systematized, with the purpose of providing of co-ordination of national interests with interests of investors and activations of innovative-investment activity at regional level. The algorithm of selection of the innovative and investment programs and projects is offered for a single-sourcing due to state facilities.

Key words: activations of innovative-investment activity, investment environment, national interests, innovative-investment programs and projects, internal sources of investing, region.

Постановка проблеми

Для гідного входження в систему економічних відносин світового співтовариства, посідання чільного місця у міжнародному поділі праці Україна повинна вступити на інноваційний шлях розвитку. Це вимагає мобілізації значної кількості ресурсів – фінансових та організаційних, як внутрішніх, так і зовнішніх. Внутрішній інвестиційний потенціал економіки України, яка перебуває в стані трансформації, використовується з низькою ефективністю. А практичний досвід минулих років доводить, що в питаннях інноваційно-інвестиційної діяльності в країні не можна покладатися виключно на іноземних інвесторів, які насамперед зацікавлені в реалізації своїх інтересів і не приділятимуть надто багато уваги проблемам і перспективам розвитку регіону.

Тому виникає потреба визначити чіткі критерії розроблення інвестиційних програм і проектів, які можуть частково або в повному обсязі фінансуватися з місцевого або Державного бюджетів, або з інших джерел (залучення внутрішніх або зовнішніх інвестицій регіону); також необхідно розробити систему заходів для формування позитивного інвестиційного іміджу окремих регіонів і держави загалом, для створення сприятливих умов їх розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблеми пошуку внутрішніх і зовнішніх джерел інвестиційних ресурсів, формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні, удосконалення системи державного управління інвестиційною діяльністю розглядають праці багатьох дослідників. Серед них: Затонацька Т.Г., Ставицький А.В., Кифяк В.Ф., Осецький В.Л., Борщевський В.В., Крупка М.І., Литвиненко О.Є.,

Шаповалов О.В., Вишивана Б.М., Юрій С.І., Захарін С.В., Пророк Р.В. та багато інших. У цих роботах знаходять своє відображення різні аспекти інноваційно-інвестиційної політики держави, пов'язані із стимулюванням інвестиційної активності та ефективною мобілізацією внутрішніх і зовнішніх джерел інвестиційних ресурсів. Однак в кожній з цих праць описуються лише окремі засоби впливу законодавчих та виконавчих органів влади на інвестиційну діяльність, що не дає змоги побачити цілісну картину системи державного управління у цій сфері.

Постановка цілей

Враховуючи попередні досягнення різних науковців і практиків у галузі управління інноваційно-інвестиційними процесами в регіоні, у цій роботі поставлені такі цілі:

– об'єднати різномірні (ті, які виконують функцію стимулювання, і ті, які носять регульовальний і регламентуючий характер) засоби впливу органів влади на інноваційно-інвестиційну діяльність в єдину цілісну систему, спрямовану на те, щоб охопити різні аспекти управління інноваційно-інвестиційною діяльністю на регіональному рівні;

– розробити алгоритм відбору інноваційно-інвестиційних проектів для фінансування за рахунок внутрішніх коштів регіону; цей алгоритм має характеризуватись максимальною прозорістю щодо процесу відбору проектів та ґрунтуватись на чітко визначених економічних, соціальних та стратегічних критеріях.

Виклад основного матеріалу

Управління інноваційно-інвестиційним розвитком регіону вимагає послідовного виконання таких основних функцій, як планування, організування, мотивування, контролювання та регулювання. На рис. 1 зображено структурно-логічну схему процесу управління інноваційно-інвестиційним розвитком регіону, побудовану нами на основі моделі регулювання діяльності організації [1, с. 121]. Розглянемо послідовно усі перелічені вище функції в контексті управління інноваційно-інвестиційним розвитком регіону.

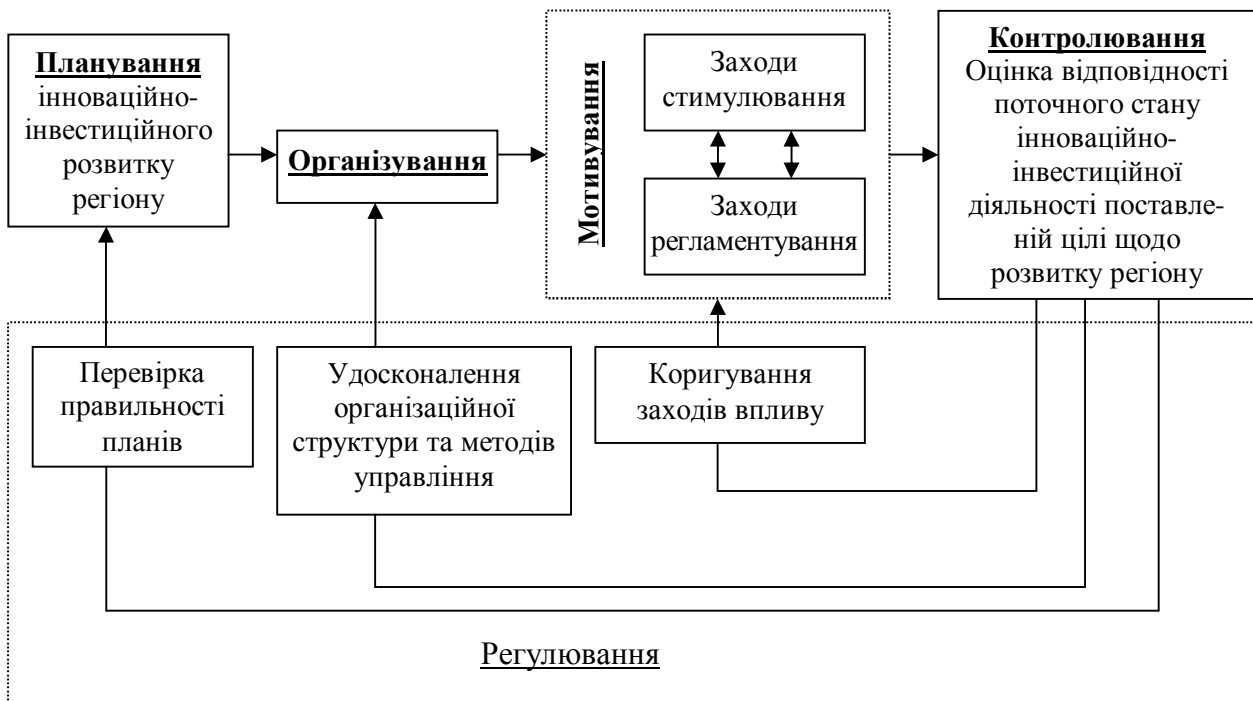

Рис. 1. Процес управління активізацією інноваційно-інвестиційного розвитку регіону

Результатом виконання функції планування є план, одним з різновидів якого є стратегія. Отже, в інноваційно-інвестиційній стратегії розвитку регіону має бути описана і побудована ієрархія цілей: від головної стратегічної цілі до більш конкретних підцілей і завдань, які разом забезпечуватимуть реалізацію цілей вищого рівня ієрархії (стратегічної цілі). Для цього необхідно ретельно проаналізувати сучасний стан регіону, визначити місію, цілі, а також найбільш проблемні місця і оцінити внутрішній потенціал регіону. Поєднати результати діагностики внутрішнього середовища і зовнішнього оточення регіону та запропонувати відповідні стратегічні заходи можна, наприклад, за результатами проведення SWOT-аналізу регіону. Наприклад, якщо регіон має значний нереалізований туристично-рекреаційний потенціал і це є стратегічною ціллю, тоді позиціонування регіону на економічній карті держави повинно відповідати цій ознаці, тобто сфері соціально-економічного життя громади, управління якою в цьому регіоні може бути реалізоване якнайкраще. Також наявність розробленої стратегії розвитку дасть змогу скоординувати зусилля влади, інвесторів і громади, завдяки чому стане можливим досягнення синергійного ефекту процесу управління.

Реалізація функції організування передбачає насамперед визначення тих осіб (або структурних підрозділів в органах влади), які будуть відповідати за управління інноваційно-інвестиційними процесами в регіоні. У цьому контексті важливого значення, на нашу думку, набуває проблема розширення повноважень місцевих органів влади. Це, з одного боку, об'єктивна і необхідна умова для успішної реалізації інноваційно-інвестиційних цілей територіальних одиниць і держави загалом, а з іншого, – один із чинників підвищення інвестиційної привабливості регіонів і держави загалом. Надмірна централізація призводить до відтоку коштів в центр, де відбувається їх перерозподіл. Отже, відбувається затягування часу на реалізацію управлінських рішень, що, своєю чергою, приводить до невчасного вирішення важливих соціально-економічних проблем регіону.

За визначенням класичного менеджменту функція мотивування передбачає заохочення до кращих результатів діяльності працівників організації (у цьому випадку структурних підрозділів та їх посадових осіб, які займаються управлінням інноваційно-інвестиційним розвитком регіону). У цій роботі під мотивуванням ми розуміємо функцію, яка має на меті викликати інтерес до регіону з боку інвесторів. Водночас мотивувати необхідно не будь-яку поведінку, що має деякі ознаки бажаного результату (тобто саме здійснення інвестицій), а ту, яка, крім того, забезпечує досягнення поставленої стратегічної цілі регіону (інвестування в пріоритетні для розвитку регіону об'єкти та сфери діяльності). Саме тому у блоці „мотивування” (рис. 1) ми пропонуємо використовувати заходи двох типів:

1. Заходи стимулювання, метою яких є створення в регіоні сприятливого інвестиційного середовища:

1.1 податкові пільги (податкові канікули, прискорена амортизація, звільнення від імпортного мита або відтермінування його сплати, звільнення від експортного мита тощо) [2, с. 94];

1.1. фінансові методи стимулювання (надання пільгових кредитів, покриття витрат на залучення венчурного капіталу за рахунок державного бюджету тощо) [2, с. 94];

1.2. інформаційна та консультаційна допомога щодо роз'яснення особливостей вітчизняного законодавства тощо.

2. Заходи регламентування, завданням яких є створити певні норми і регламенти, що будуть обмежувати вибір інвестора з метою спрямування його діяльності на досягнення стратегічних цілей регіону:

2.1. законодавче обмеження обсягів іноземного інвестування в окремі галузі, необхідне для збереження державного контролю за стратегічно важливими галузями народного господарства, які мають важливе значення з погляду економічної і територіальної безпеки і цілісності держави [3, с. 112];

2.2. визначення конкретних умов, які інвестор зобов'язаний виконати, щоб отримати дозвіл на реалізацію проекту [3, с. 112] (наприклад, створення певної кількості робочих місць для місцевих кадрів, навчання та підвищення їхньої кваліфікації, розширення експорту продукції, здійснення заходів щодо підвищення рівня екологічної безпеки виробництва на об'єкті інвестування, оновлення техніко-технологічної бази підприємства, вкладення частини прибутку в інноваційну діяльність тощо);

2.3. формування переліку пріоритетних проектів, які мають важливе регіональне значення, і розроблення стратегії їх реалізації та активне поширення інформації про них (їх рекламування) через засоби масової інформації й інші джерела.

При цьому дуже важливо, щоб обидва типи заходів були пов'язані між собою. Тобто виконання певних умов обов'язкового (див. п. 2.2) чи рекомендаційного (див. п. 2.3) характеру має супроводжуватись наданням вагоміших стимулів з боку держави. З іншого боку, немає змісту розробляти такі регуляторні заходи, які не можна підкріпити відповідними стимулами, щоб належно компенсувати інвестору потенційні втрати, пов'язані з виконанням тих чи інших норм і регламентів.

Наступним етапом є контролювання – вид управлінської діяльності, що дає змогу оцінити, наскільки виконання попередніх етапів наблизило досягнення поставлених стратегічних цілей. Таку оцінку доцільно здійснювати порівнянням трьох позицій: початкового стану інноваційно-інвестиційної діяльності в регіоні, теперішнього її стану і запланованих на момент проведення контролю показників та результатів. Зіставлення першого і другого дасть змогу визначити рівень реального просування у напрямку стратегічної цілі; другого і третього – рівень виконання планових завдань; а порівняння першого і третього – оцінити інтенсивність планових завдань. Потім, на основі відхилень, виявлених під час виконання функції контролювання, необхідно розробити та внести корективи в процес управління інноваційно-інвестиційним розвитком регіону. При цьому можна коригувати: заходи стимулювання та заходи регламентування; організаційну структуру підрозділів місцевих органів влади, які займаються управлінням інноваційно-інвестиційної діяльності регіону; переглядати і змінювати плани. Варто зазначити, що спочатку виправлення потрібно внести щодо заходів, які реалізують функцію мотивування, потім – організування, і аж накінець – планування.

Також потрібно звернути увагу на той факт, що ефективність коректив, внесених щодо заходів планування та організування, більшою мірою залежать від органів державної влади. Тобто з погляду держави, їх можна назвати внутрішніми. А от з функцією мотивування ситуація складніша, оскільки тут задіяна ще одна сторона – інвестори. Може виникнути така ситуація, коли жодні методи мотивації не можуть змусити інвестора вкладати кошти у певний проект, який може бути дуже важливим і потрібним для розвитку регіону. Фінансувати усі такі проекти за рахунок внутрішніх коштів регіону неможливо, оскільки вони є обмеженими та відсутня ефективна система управління залученням та використанням ресурсів. Як бачимо, ситуація доволі неоднозначна. Для її вирішення пропонуємо скористатися алгоритмом, зображеним на рис. 2.

Отже, збором інформації та формуванням переліку інноваційно-інвестиційних проектів, які не знайшли свого інвестора, на нашу думку, повинні займатися місцеві органи влади. Для проведення аналізу причин відсутності інтересу до того чи іншого проекту, а також для проведення експертизи проекту послідовно на усіх етапах (оцінки прибутковості; соціальної та екологічної ефективності; можливості стимулювання інвестора) доцільне залучення зовнішніх експертів.

Серед причин, через які проект залишився поза увагою приватного сектору, можуть бути низька прибутковість, тривалий термін окупності, високий ступінь ризику тощо. Однак це може не означати, що проект не доцільно реалізовувати взагалі. Для цього необхідно здійснити оцінку соціальної ефективності. У разі, якщо проект має велике стратегічне значення та є потенційно високоприбутковим, але одержання доходів значною мірою розтягнене в часі, необхідно створити умови стимулювання інвесторів до реалізації проекту. Цього можна досягнути шляхом надання податкових, митних та інших пільг, звільнення від сплати податку на прибуток на певний термін, надання державного безвідсоткового кредиту тощо. Якщо внаслідок проведення переговорів та консультацій з потенційним інвестором досягнуто згоди, то проект реалізовується за його рахунок і за активного сприяння з боку держави. Для проектів з недостатнім для інвесторів рівнем прибутковості необхідно здійснити оцінку соціальної ефективності. У багатьох випадках одним з інвесторів для таких проектів може виступити держава.

У разі, коли не вдається знайти інвестора, який погодився би взятися за реалізацію проекту навіть за наявності зазначених вище форм підтримки влади, тоді терміни реалізації цього проекту відкладаються. При цьому варто вжити заходів щодо пошуку потенційного інвестора в

майбутньому. Звичайно, ідеальним був би варіант, який запропонували автори Юрій С.І. та Івашук І.О., коли держава мала б можливість сама виступити в ролі „комерційного інвестора та повноправного партнера недержавних інвесторів” [4, с. 108]. Одержаний в майбутньому прибуток можна було б реінвестувати у нові інвестиційні програми та проекти.

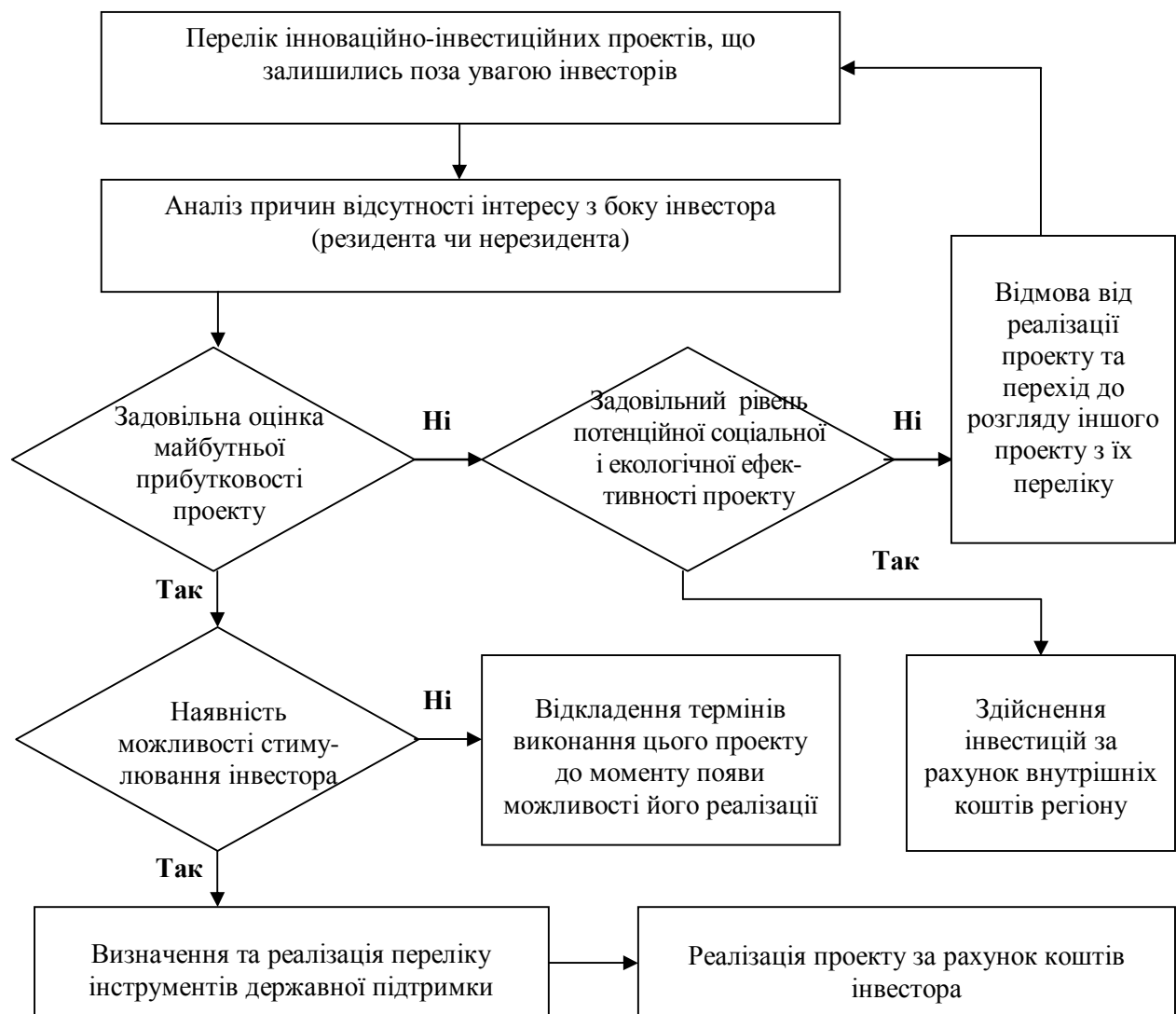

Рис. 2. Алгоритм відбору інноваційно-інвестиційних проектів для фінансування за рахунок внутрішніх коштів регіону та інших джерел

Отже, наведений вище алгоритм дасть змогу, з одного боку, уникнути безрезультатного „проїдання” і без того дефіцитних внутрішніх коштів, а з іншого, – не допустити ситуації, коли суспільно необхідні або стратегічно важливі проекти і програми не реалізуються тільки через відсутність інтересу до них з боку інвесторів.

Висновки

Отже, використовуючи наведену у роботі модель процесу управління інноваційно-інвестиційним розвитком регіону, можна підвищити інноваційно-інвестиційну активність цього регіону для досягнення його місії та стратегічних цілей розвитку. А у випадку, коли проект передбачає соціальну ефективність від його реалізації, але є низькоприбутковим чи неприбутковим, розтягнутим в часі та вимагає залучення значних ресурсів тощо, тоді за допомогою запропонованого вище алгоритму відбору інноваційно-інвестиційних проектів для фінансування за рахунок внутрішніх коштів регіону можна визначити шляхи пошуку інвесторів та створення сприятливих умов для реалізації проектів.

Перспективи подальших досліджень

У подальших дослідженнях необхідно детальніше дослідити конкретні засоби мотиваційного впливу на інвесторів, які використовуються не тільки в Україні, але і у світі. На основі цього розробити рекомендації щодо можливості використання в Україні позитивного досвіду інших країн у сфері управління інноваційно-інвестиційним розвитком.

1. Кузьмін О.С., Мельник О.Г. *Теоретичні та прикладні засади менеджменту: Навч. посібник.* – 2-ге вид., доп. і перероб. – Львів: Вид-во НУ „Львівська політехніка” (Інф.-видав. центр „ІНТЕЛЕКТ+” ППДО); Интелект-Захід, 2003. – 352 с. 2. Згривець Л.Ф. *Регулювання діяльності іноземних інвесторів // Фінанси України.* – 2002. – № 12. – С. 90–94. 3. Борщевський В.В. *Іноземні інвестиції як чинник регіонального розвитку // Фінанси України.* – 2003. – № 10. – С. 108–117. 4. Юрій С.І., Іващук І.О. *Активізація інвестиційної діяльності на регіональному рівні // Фінанси України.* – 2000. – №4. – С. 106–113.

УДК 338.24: 330.332

І.І. Новаківський

Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра менеджменту організацій

ІНФОРМАЦІЙНІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

© Новаківський І.І., 2008

Розглядаються питання розбудови національної інформаційної системи підтримки інноваційної діяльності. Адже сьогодні в розвинутих країнах обсяги капіталовкладень в інноваційні національні структури, що формують суспільні бази знань, дорівнюють, а інколи й перевищують капіталовкладення в основні фонди. Національні структури підтримки інновацій, побудовані на досягненнях нових інформаційних технологій, працюють в неперервному циклічному режимі, керуючи розвитком перетворювальних процесів в економіці.

Ключові слова: інновації, національна інформаційна система, підтримка інноваційної діяльності, нові інформаційні технології, мережні структури.

Work is devoted the questions of the national informative system alteration of innovative activity support. In fact today in the developed countries the volumes of capital investments in innovative national structures which form the public bases of knowledges are evened, and sometimes and exceed investments fixed. The national structures of support of innovations, built on achievements of new information technologies, work in the continuous cyclic mode, managing development of convertings processes in an economy.

Key words: innovations, national informative system, innovative activity support, new information technologies, network structures.

Постановка проблеми

Початок третього тисячоліття став періодом інтенсивного розвитку інформаційного суспільства. Нові ІТ сформували ту базу, яка обумовила підвищення когнітивного рівня людини та її суспільного розвитку шляхом практичних інформаційних впливів на оточуючий світ. Наукові й технічні працівники збирають і продукують інформацію, менеджери й фахівці опрацьовують її,